

Tiden fortærer Alt.

I de sidste 30 Aar har jeg læst mange Overflag og Beregninger over, hvormange Procent og hvormange Grader Jorden vinder i Frugtbarhed ved Pløining, ved Gjødning, ved Mergling, ved Bladværter, ved Redpløining af Grønsel, og saa videre. Jeg indrømmer, at dette kan have sin Nytte ved Opførelsen af de forskjellige Systemer, for derefter at have en Maalestok, hvorefter Forfatteren kan, dersom hans Forudsætninger ere rigtige, komme til et rigtigt Resultat; men jeg har intetsteds fundet, at disse Forudsætninger ere andet end Hypoteser, Meninger, Antagelser, og hvad man ellers vil kalde dem. For at komme til Visshed herom, maatte der af Flere paa eengang anstilles aldeles nøiagtige sammenlignende Forsøg, og det ei alene 1 Aar, men flere, helst 5. Dog, Den, som veed, med hvilken stor Nøiagtighed, Paapassenhed og Jagttagelses-Evne slige Forsøg maae iværksættes, vil ogsaa indrømme, at det ikke er nogen let Sag at komme paa det Nene hermed.

En Ting synes mig dog man har overseet ved alle disse Beregninger; jeg har i det mindste ikke, saavidt jeg erindrer, fundet at man nogetsteds har taget Hensyn dertil, og at den dog især, hvad Gjødnings-Kraften angaaer, spiller en væsentlig Rolle, er uden for al Tvivl: Tiden, som fortæ-

rer Alt, svækker ogsaa den Kraft, som Gjødningen meddeler Jorden, og det, om endog Jorden Aar for Aar dyrkedes med, som man kalder dem, berigende Sædarter, eller beriger den ved hyppig god Bearsbeidning.

Man skal ikke troe: at jeg er nogen Hader af et velordnet Bøvelbrug. Storstedelen af mine, skjøndt sandmuldede, Jorder dyrkes herefter, og Kartofler, Boghvede og Spergel optage regelmæssig 3 Aar i Sæd; Omgangen paa disse Jorder, og have alt i mange Aar været anvendte saaledes. Men har jeg Gjødning nok, og Jorderne ere tilbørlig rene, da handler jeg, som Schwerg fortæller om Nederländerne (1ste Deel, Pag. 193, Kbhvn. 1812, ved Berfel), og Schmalz om sig og Sachserne i hans "Erfahrungen," drittes Band, Pag. 240 og 241, og om Altenburgerne, Ates Band, Pag. 169, — at de da ikke binde sig til noget System, ligesom i det Hele taget Systemer i Landbruget som oftest maae lempes efter Localiteterne, naar de skulle bringe Besidderen det høist muelige rene Overflud.

Som Beviser paa, hvormeget Tiden tærer af Gjødningens Kraft, vil jeg her anføre nogle Data, jeg selv har oplevet, og jeg tvivler ingentunde paa, at jo mange practiske estertænksumme Landmænd have oplevet Noget, som ligeledes kunde bestyrke hiin Theorie.

I Aaret 1802 var jeg paa Hoved:Gaarden

Demstrup, og saae der en gammel Mødding, som i sin Tid var samlet ved Staldstuedes Fedning. Den havde henligget tilviise over 5 Aar, og var mørkebrun at see til, og at stikke i som det, franske Agronomer kalde Poudrette. Denne Masse var bleven henliggende, fordi daværende Eier havde andre Syssler at varetage, end sit Jordebrug, og overlod dette til sin Avlskarl; men denne fandt Massen for svær til at kjøre op ad den lange Sandbakke til Overmarken, hvor den bedste Ugermark laae. Imidlertid drev jeg det dog saavidt, at omtrent den halve Deel heraf blev fjørt op til Byg; men det Dvrige, som Bygjorden krævede, blev taget af frisk Gjødning. Saavidt jeg skjønnede fik det ligemeget af hvert Slags. Aaret efter blev igjen Noget taget heraf og Noget af frisk Gjødning til Vinterhvede. Jeg lovede mig at see en betydelig Forskjel paa det, som var gjødsket med denne gamle afgjærede, udbrændte og fede Gjødning. Bygget blev imidlertid ikke fuldt saa godt, som hvor det havde faaet frisk Gjødning, og Aaret efter var Rugen efter Bygget betydelig bedre i den Bygstub, som havde faaet frisk Gjødning. Til Vinterhvede blev brakket, og jeg kunde ikke see synderlig Forskjel, hverken i Kjerne eller Straae, paa det, som havde faaet gammel eller ny Gjødske, dog maatte jeg have erklæret mig til Fordeel for den friske Gjødnings Product, i Tilfælde af endelig Afgjorelse. Mere end 2 Aar havde jeg ikke Leilighed at see

disse Forsøg, men de opfyldte langt fra ikke de Forventninger om denne fede gamle Gjødning, som jeg gjorde mig, da jeg foreløbig erklærede denne for et Non plus ultra af Qvæg:Gjødning.

I Aaret 1806 fandt jeg paa Hoved:Gaarden Nefsnæs's Marker en Holm ude i Engene og Kjæret. Den bestod af sandmuldede Jorder, hvoraf Noget af det Bedste laae ind til Komdrup Byes Markskjel, men adskilt ved et forsvarligt Dige. Længs med dette Dige vare 3 Aagre, paa hvilke en Flyttefold til Stude havde staaet i en lang Række af Aar i Formandens Tid. Naboerne, det gamle Lyende og Alle, som havde havt Kjendskab til den rige Mæsse af Gjødning, disse 3 Aagre havde faaet i en lang Aar:Række, spaaede et saare heldigt Udfald og rige Afgrøder, da Jorderne nu bleve optagne til Sæd, i Forening med de tilgrændsende af ikke bedre Bonitet. Der kunde nok, om jeg mindes ret, være hengaaet 4 Aar fra den sidste Studes Foldning indtil de optoges til Sæd. Jeg lovede mig dog ikke saa stort Udbytte, som mange Andre, thi det var mig allerede mistænkeligt, at Græsværten paa disse 3 Aagre ei udmærkede sig synderligen fra den, som fandtes paa de andre nærliggende Jorder. Jeg tildeelte desaaarsag disse 3 Aagre samme Gjødning som det Øvrige. Forskjellen paa den første Halm Rug, Jorderne afgave, var nogen, skjøndt ubetydelig, til Fordeel for disse 3 Aagre, men i Boghveden, som var 2den Kjerv, og i Rugen, som var

3die og sidste Kjerv, kunde jeg aldeles ikke spore nogen Forstjæl.

Jeg kjender og har siden 1798 kjendt en Gaard imellem Aarhus og Horsens, hvis Jorder af Naturen vare og ere meget frugtbare. I en meget lang Række af Aar bleve disse ikke dyrkede. Eieren, som besad flere Gaarde, holdt Stude der. Ved Hjælp af Tiender og Høebjergning underholdtes endeel Stude, der om Vinteren stedse fødtes fortrinligen. Gjødningen fjørtes regelmæssigen ud paa Agermarken og spredtes som til Sæd; ligeledes spredtes den hyppige Gjødning, som faldt af Loire: Studene, der stedse laae i overflødigt Græs. Efter mere end 20 Aars saadan Behandling, kom Jorderne under Ploven. Ved Brak, god Gjødning og Mergling give de gode Afgrøder, men aldeles ikke saadanne, som kunne lade formode, at der fra gammel Tid var anvendt (for at tale i Kunstsproget) saa mange Graders Kraft derpaa. Vil jeg anvende Procent; og Grader; Beregningerne i Virkeligheden og som Beviser, da synes mig, de have væsentlig store Mangler. Efter en af de sidste Forfattere, jeg derom har læst, vil jeg tage Maalestoffet. Han beregner den Kraft, som Jorden meddeles ved 1 Læs Gjødning à 1000 Pd., til 5 Grader. Han beregner kun 36 Læs Gjødning til 1 Qd. Land; men jeg regner ikke ringere end 72 Læs af samme Vægt, eller et større Antal i Forhold til den Blanding, Gjødningen indeholder; thi saameget giver

jeg i Virkeligheden mine Jorder. Jordens Udlæg med Rødkløver beregner han til 20 Graders Kraft: Forsøgelse aarlig. Hvorledes dette egentlig skal gaae til, at 1ste Aars Rødkløver, som det bedste, ikke efter det antagne Princip skulde give en større Kraft: Forsøgelse, end det sidste (4de) Aars, der saas godtsom ingen Rødkløver har mere, dette er mig nu ikke klart; thi i saa Fald er det ikke Rødkløveren eller Blad: Værter, men Hvilen, Forfatteren til: lægger Kraft: Forsøgelsen af 20 Grader aarlig; men dette er ikke Forfatterens Mening. Dog, det staaer nu engang saaledes, og skal vorde anvendt i Nedenstaaende. Naar Jorden er udlagt med 80 Grader Kraft, forsøges den med 2 Grader mere for hver 20 Grader mere Kraft, Ugeren udlægges med. Vikker, naar de høstes grønne, antager Forfatteren ikke at tære Noget.

Naar nu Ugeren, 1 Td. Land stor, lige med et af Forfatterens Exempler, har i sig Grundkraft
 40 Grader
 saa faaer den ved 72 Læs Gjødske, à 1000
 Pd., en Forsøgelse af 5 Gr. pr. Læs, er . 360 —

Nu saaer jeg Vikkehavre, som høstes grøn, og hvori er saaet Rødkløver, dette tærer, saa siger Forfatteren, Intet. Her: efter Rødkløver i 4re Aar. Da Ugeren nu har 410 Graders Kraft, saa har den 330 Grader mere end de 80, Forfatteren statuerer. Dette bevirker efter hans Hy:

pothese en Silvæxt i den aarlige Kraft:
 Forsøgelse af 33, foruden de ved 80 Gra:
 der vundne 20, er altsaa aarlig 53, og
 i 4re Aar 212 —

Jeg har saaledes et Jordsimon, der
 skal have en Kraft liig 612 Grader

Vil jeg gjentage dette endnu i andre
 5 Aar (og dette lader sig virkelig in
 praxi iværksætte ved Hjælp af Vikke- og
 Kløverhøet), saa faaer jeg et saadant Re:
 sultat: Jordens Grundkraft er nu . . 612 Grader.

Jeg vil ikke regne paa mere Gjodske end der
 kan produceres ved passende Staldfodring med det
 paa Ugeren Avlede, være sig grønt eller tørt, naar
 Resten, f. Ex. det halve af 2det og hele 3die og
 hele 4de Aars Kløver afgræsses paa Marken.
 Ved en Grundkraft af 340 Grader antager For:
 fatteren at der voxe 48 Centner tørt Vikkefoder
 og Kløverhøe pr. Ed. Land. Da nu min Uger har
 272 Graders Kraft mere, saa maae den give et be:
 tydeligt større Udbytte, men i hvilket progressivt
 Forhold Forfatteren vil have dette beregnet, veed jeg
 ikke. I al Fald vil jeg, for ikke at regne for hoit,
 kun anslaae det til $\frac{2}{3}$ mere, altsaa 80 Centner pr.
 Ed. Land. Vistnok vil dette maafee worde formes
 get til 2det Aars Kløverbaarerne, hvoraf det Halve
 antages at benyttes til Grønt-Foder eller Høe, men
 saa maae igjen sees hen til, at 2det Aars Kløveren
 allerede har 20 Graders mere Kraft, end 1ste Aars

Kloveren (efter Systemet), dernæst at der paa $2\frac{1}{2}$ Td. Land, som græsses op, vil blive mange store Græstotter, som først i August bør aflaaes og gøres til Høe, samt at jeg kun har beregnet Kraft: Forøgelsen til $\frac{2}{3}$ i Stedet for at den arithmetice er $\frac{27}{4}$ og derover. Paa disse $2\frac{1}{2}$ Td. Land have vi da nu 200 Centner Høe, som er æqvant 20 Læs à 1000 Pd., og disse 20 Læs give ligeledes efter Systemet kun 36 Læs Gjødske.

Samme Forfatter beregner kun 10 Læs Høe til 18 Læs Gjødske, men 10 Læs Halm til 23 Læs Gjødske. Denne Beregning vil neppe holde Stik; thi Creaturerne drikke i det mindste $\frac{1}{3}$ mere til Høet end til Halmen, og i Forhold hertil forøges Gjødnings: Massen baade i Volumen og Vægt, naar Talen er om tørt Foder. Bistnok indrømmer Forfatteren, at disse 18 Læs efter Høet ere kraftigere, end de 23 Læs efter Halmen. Altsaa er vor Gjødning de 36 Læs af bedste Qualitet, og herfor kunne vi billigen beregne nogle Graders Tilvæxt; men dette behøves ikke.

Vi havde levnet i Ugeren Kraft til 612 Grader; nu forsøge vi denne med 36 Læs Gjødske à 5 Grader, er 180 —
 tilfsammen 792 Grader; nu tage vi igjen 4 Aars Klover, som give aarlig en Kraft: Forøgelse af 20, for de første 80 Grader, Jorden er i Besiddelse af, og siden af 1 for hver 10; dette giver aarlig 91, er i

4 Aar en Kraft:Forøgelse af . . . 364 —

Vor Jord har nu en Grund:Kraft . . 1156 —

Vistnok kan denne endnu forøges ved en lignende Rotation, men jeg troer nu, ved at have fulgt Systemet, at have bragt os saa nær til Casnaans Land, at dette ikke behøves; men overlader den, som er i Besiddelse af et saa rigt Grundstykke, selv efter Forholdene at vælge sig det fordeeligste Sædskifte. — Men — i Virkeligheden befrygter jeg det holder ikke Stik med denne Beregning, skjøndt den grunder sig paa Tal. Foruden alt det meget mere, der kan siges herimod, frygter jeg, at ogsaa Tiden vil vel her bidrage Sit til at svække denne overhaands tiltagende Frugtbarhed, og det er meest herpaa jeg har villet gjøre mine Læsere opmærksomme, i det jeg ønsker, at yngre Mænd, udrustede med gode Forkundskaber, Fordomsfrihed, Kraft og Virksomhed, men tillige Nøiagtighed, ville anstille Jagttagelser herover, og i sin Tid bekjendtgjøre Resultaterne. Nøisommelige ere disse Jagttagelser, og langt fra ikke for Udøveren lønnende nok til at erstatte ham Tiden og Arbeidet, som anvendes derpaa; men maaskee det Kgl. Landhuus:holdnings: Selskab, som understøtter saa mangt et gavnligt Foretagende, ogsaa vil tage dette under sin Baretægt. Endog det Kgl. Videnskabers Selskab har forhen udsat Belønninger for oeconomicke Udsiggender*). Det er ikke uvigtigt i landoeconomicke

*) Den tankfulde Landmand anstiller vist mange Forsøg,

Henseende at vide, hvormeget Tiden fortærer af den animalske Gødning, vi meddele Algeren; thi vi opmuntres herved til at see denne vor

og foresætter sig at anstille flere; men mellemkommende Hindringer afbryde ofte disse, naar det ikke tages overtvært. Efterstaaende er et Exempel herpaa, hentet fra mig selv. Det er Alle bekjendt, at Græsvarthen taber sig ved langt Udlæg, og at det 5te og 6te Udlægs=Åar giver som oftest lidet og magert Græs i Sammenligning med de første Åars Baarer. De kraftige Planter udbøe, og Mosset fortrænger mange nærende Varter. Nu foresatte jeg mig, al den Tid, jeg har arbeidet for mig selv, at forsøge et Foraar, om ikke saadan gammel Jords Græsvarth kunde fornyges ved Ophævning om Foraaret. Saae jeg hen til de Steder, hvor Kartoffeltoppene bleve udstrøede for at veires, saa bestyrkedes jeg heri, thi der voxede meget og for Huusdyrene behageligt Græs; hvor Muldvarpe=Skuddene udjevnedes, ligeledes. I over 24 Åar, veed jeg vist, har dette Forsøg været min Uttraa, men hvert Foraar have Trakdyrenes meget andet Arbeide, andre Forretninger, eller det, at Harve=Lænderne just ikke vare skarpe eller spidse nok, forhindret mig fra Udførelsen, lige til Foraaret 1837, da jeg foresatte mig det bestemt, og opskrev det imellem de først foretagende Arbeider. Jeg sendte da en gammel Harve=Rudst op paa en Ager, med Ordre, at tage den tunge Harve og mine Rjorcheste og harve kun paa een Ager til Jorden var opkradset, og jeg nævnedes ved denne Leilighed, at jeg formodede, 6 Dræt vilde være nok. Jeg kom ikke berop, før 2 Dage efter; men det var ubetydeligt at see. Ved Efterspørgsel erfarede jeg, at Jorden rigtigt havde faaet 6 Harvedræt, dog ikke med den tungeste Harve, men med en lettere, og paa hvilken

Grund:Capital jo før jo hellere sat paa Rente, saa meget mere, som Renten vistnok aarlig vil aftage. Disse Betragtninger bevægede mig til, for mere end 10 Aar siden, ikke at lade min Gjødning længere, som forhen, blive aargammel inden den udførtes, og jeg har befundet mig vel herved. Thaer, Mourier og Drewsen antage: at den friske Gjødning ikke taber i Kraft ved at udføres og spredes paa Ageren. Mecklenborgerne have i mange Aar iværksat denne Spredning før Vinteren, og fundet sig vel tilfredse hermed. I Egnen mellem Ulstrup og Randers har jeg ligeledes seet dette for flere Aar siden. Jeg har ogsaa selv enkelte Gange forsøgt det, og navnlig til Kartofler. Jeg befrygtede i Forstningen noget mere Ukrudt i Sæden, men dette har ikke været Tilfældet. Vistnok opsamles her alt Ukrudtsfrø paa det Nøiagtigste; det udkastes hverken til Sviin eller Høns; det opsamles, befries fra Støv og opbevares paa Losterne vedbørligen, og da afgiver det endog om Sommeren til Høns, Gønder og Sviin et meget godt Foder, naar det

Lænderne ikke vare spidse nok. Arbeidet var saalebes ikke udført efter mit Ønske, og maae gjentages. Maa- skee ogsaa andre Landmænd have Lust til at anstille Forsøget, og i saa Fald er det vel bedst at vælge en Ager, som ligger tæt ved en besaaet, for at den desto bedre kan skaanes for Creaturene til St. Duffs Dag, da de unge Planter maae antages at være nogenlunde rodfæstede, naar Arbeidet er foretaget i April.

koges. Sommer:Gjødsten, hvori der idetmindste ikke er modent Ukrudtsfrøe, udføres til Byg, saavel som Faarenes Gjødning i Blanding af Aske. Horn:Qvægets Vinter:Gjødste udføres for det meste paa Brakjorderne, og Heste: samt Svine:Gjødningen anvendes til Kartoflerne. Compost:Røddinger, eller, som de nok saa dansk, troer jeg, kaldes her i Egnen, Blandingsrøddinger, har jeg vistnok endnu, tildeels fordi mine Jorder for en stor Deel kræve Blandings:Gjødning; men de sammenføres gjerne om Esteraaret og Vinteren, paa den til Kartofler næste Aar bestemte Mark. De splittes tidlig om Foraaret, spredes og nedpløies. Sommer:Gjødsten er regelmæssig eet Lag Gjødste og eet Lag Moor:Jord, vekselsvis, eller ifald Gjødningen stundom ved altfor saftig Grønt:Foder er for flydende, da strøes med gammelt Lag eller tør Jord. I Vinter:Gjødningen kommer saamange Lag god Blandings:Jord, som Frostens vil tillade, foruden det at Steilen, eller det underste Lag, altid er Jord.

Fortærede ikke Liden, hvor blev da vel den Mængde Muld, som igjennem Aarhundreder er bleven de fleste Ager:Jorder til Deel ved ofte rundelig Gjødning. Jeg har seet saadanne Jorder, igjennem Aarhundreder rundelig gjødskede ved Hjælp af rige Enge og Tiender, men som indeholdt fast intet Muld, fordi de savnede Leer:Dele. Tærede ikke Liden, hvor blev da den Mængde Muld, som i Ur:skove paa Sand:Jorder maatte være avlet. Jeg